

STUDENTEN WEEKBLAD

6de JAARGANG.
N°. 28.

REDACTEUREN: D. A. DE FREMERY, N. G. KAM,
H. T. KARSTEN, D. M. G. KOCH, J. L. A. LEDEBOER,
M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, J. H. TELDERS.

DONDERDAG
5 MEI 1904.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

J. WALTMAN JR
UITGEVER • DELFT

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen. Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Eerstvolgende REDACTIE-VERGADERING ten huize van den heer D. A. DE FREMERY, Oostsingel 91, Dinsdag 10 Mei, des middags om 4 uur.

Een beschavingswerk, dat bedreigd wordt.

Het schijnt mij van belang, dat in het Weekblad wat naders wordt medegedeeld omtrent den A. N. D. B. en den tegenwoordigen crisis in de diamantindustrie. Een paar weken geleden hebben eenige studenten in dit blad een oproep om steun voor de uitgesloten geplaatst, en er is ook reeds eenig geld ingekomen, maar dit zou zeker meer zijn geweest, indien niet zulk een buitengewone onwetendheid bestond omtrent de oorzaken, het uitbreken en het verloop van dezen geweldigen strijd. En nog bedroevender dan deze onwetendheid, is de daaraan ten grondslag liggende onverschilligheid. Nu de strijd niet rumoerig verloopt, nu hij de gemoederen niet opwindt, de hartstochten niet prikkelt, nu worden in de couranten de berichten over de uitsluiting overgeslagen. Bij sommigen paart zich deze nonchalance aan een naïef vooroordeel tegen de arbeiders. Een onzer kreeg op een aanvraag om steun 't antwoord: „Dan moeten die lui maar niet staken”. Op de bescheiden opmerking, dat hier van geen staking, maar van een uitsluiting sprake was, luidde het: „dan zullen ze het er ook wel naar gemaakt hebben”.

Voor een twintig jaren zag het er in de diamantindustrie heel anders uit dan tegenwoordig. Het vak was toen in opkomst, de hoeveelheid ruwe diamant, die aangevoerd werd, steeg snel, en zodoende ook de vraag naar arbeidskracht. De loonen gingen naar boven, bereikten soms hoge bedragen, duizenden arbeiders stroomden naar de diamantindustrie toe, maar het waren lang niet altijd de degelijkste mensen, die bij het wisselvallige vak hun fortuin kwamen zoeken. Wie „Levensgang” van Querido heeft gelezen, weet welk een ruwe bende, welk een ontaarde massa in de tachtiger jaren de diamantbewerker waren.

Van organisatie was toen weinig of niets te bespeuren, maar weldra zou hierin verandering komen. De tijden der hoge loonen waren spoedig voorbij, doordien het vak weldra met arbeidskrachten overvoerd was. De werkloosheid nam buitengewone afmetingen aan en is nog steeds in de diamantindustrie een chronisch verschijnsel. Behalve tijdens den Zuid-Afrikaanschen oorlog, toen de cijfers nog hooger waren, zijn gemiddeld elke week eenige honderden arbeiders werkloos. Al deze omstandigheden: dalende loonen, lange werktijden, onzekerheid van bestaan deden den drang naar organisatie geboren worden, deden het bewustzijn ontwakken, dat een vakvereniging noodzakelijk was. Zoo werd in 1894 de Algemeene Nederlandsche Diamantbewerker Bond gesticht. In de eerste jaren heeft deze met veel tegenspoed te worstelen gehad, maar is toch langzamerhand in kracht en invloed toegenomen en omvat thans bijna alle vakgenooten. Met de Christelijke organisaties: Patrimonium en St. Eduardes en de Joodsche vereniging Betsalel, die een paar honderd leden tellen, leeft de A. N. D. B. steeds in de beste harmonie. Nu, na een tienjarig bestaan kan de A. N. D. B. een staat van werkzaamheden toonen, die bewondering afdwingt. Allereerst heeft hij in de arbeidsvoorwaarden van zijn leden belangrijke verbeteringen weten te brengen: de werktijd is verkort, een schafttijd ingesteld

en loonovereenkomsten zijn met de juweliërs gesloten. Maar hiertoe bepaalde zich het werk van den Bond niet: verzekeringsfondsen (o. a. tegen werkloosheid) werden gesticht, en door de deugdelijke administratieve leiding, werden deze van groot nut voor de vakgenooten.

Tegenwoordig heeft de A. N. D. B. een eigen gebouw en een eigen drukkerij. Maar hij deed oneindig meer. Uit de ruwe, bandeloze massa der 80er jaren, wist hij een ordelijke, ernstige, energieke groep mensen te maken, die tegenwoordig in de Nederlandsche vakbeweging vooraan staan, en waarop, zooals Troelstra op 1 Mei j.l. te Amsterdam zeide, de Nederlandsche arbeidersklasse terecht zoo trotsch is. De Bond wendt alle mogelijke middelen aan om zijn leden te ontwikkelen: een bibliotheek werd opgericht, cursussen gehouden, bezoeken aan openbare instellingen georganiseerd. Kortom er heeft een waar beschavingswerk plaats gehad. Voor een niet gering deel is dit te danken aan de voortreffelijke leiding, die schrandere, en tegelijkertijd bezadigd en energiek was en is. De namen van Henri Polak en Jan van Zutphen mogen hier wel eens met eere genoemd worden. *)

Een der krachtigste middelen, waardoor de A. N. D. B. zulke schitterende resultaten heeft weten te bereiken, is geweest het sluiten van het vak voor nieuwe leerlingen. Men moge „in principe” nog zoo sterk tegen monopolies zijn, in de gegeven omstandigheden bij de enorme overmaat aan arbeidskrachten en de chronische werkloosheid was het indertijd een besliste noodzakelijkheid. Zonder een beperking van het reusachtige reserveleger zou het den diamantbewerker nooit mogelijk zijn geweest hun levensstandaard te verhoogen; het feit dat honderden en somtijds duizenden werklozen, tot elken prijs hun arbeidskracht te koop aanboden, had alle actie lam geslagen. Aan dit leerlingbesluit werd streng de hand gehouden, maar het is duidelijk, dat op den duur een vak niet gesloten kan blijven: er sterven toch vakgenooten, anderen vertrekken naar elders of zoeken een nieuwen werkkring, en dit tekort moet aangevuld worden, zal de industrie er niet onder lijden. En dat de A. N. D. B. het leerlingbesluit ook slechts als een tijdelijken maatregel heeft bedoeld zal uit het volgende blijken.

Eenige maanden geleden knoopten de diamantbewerkerorganisaties te Amsterdam en te Antwerpen onderhandelingen aan met de juweliërsverenigingen in deze steden over een nieuw tarief voor de brillantsnijders en over een verkorting van den arbeidsdag tot op 9 uren. De arbeiders hebben zeer sterke argumenten om den 9 uredag te eischen: het diamantslijpen is n.l. niet zoozeer een zwaar werk, als een vak, dat uiterst hoge eischen stelt aan 't zenuwstelsel en aan de oogen. Het is n.l. een buitengewoon geduldwerk, een bezigheid die steeds de volle aandacht vraagt, vele uren en dagen moet de diamantbewerker met vergrootglazen werken, en de meeste hunner lijden dan ook aan de oogen. Bovendien is 't vak zeer ongezond: de diamanten worden in lood vastgezet en meer of minder ernstige gevallen van loodvergiftiging zijn niet zeldzaam.

Plotseling stelden de juweliërs den eisch, dat de A. N. D. B. zich niet zou verzetten tegen de toelating van 750 nieuwe leerlingen. Maar daar wilde de Bond zonder nadere onder

*) Ook de Antwerpsche leiders: Jef Groesser, Jan Bartels en Louis, Romeo mogen we niet vergeten.

handeling niet van weten. Hij wenschte de groote werkloosheid, de wisselvalligheid van bestaan, de wanorde der 80er jaren tot geen prijs terug te zien keeren. Maar overtuigd, dat hoewel tegen de urgentie van toelating van leerlingen gegronde bezwaren konden worden aangevoerd (behalve voor een enkele branche), het vak op den duur niet gesloten kan blijven, wenschte hij tot een herziening der leerlingregeling mede te werken. Hij stelde voor een commissie te benoemen, voor de helft uit patroons, voor de helft uit arbeiders bestaande met een onpartijdigen voorzitter, die zou onderzoeken, hoeveel nieuwe leerlingen noodig waren. Op 't door niets gemotiveerde cijfer van 750, door de juweliërs geëischt, kon hij niet ingaan. De juweliërs namen daar geen genoegen mee, o.a. hadden zij groot bezwaar tegen den onpartijdigen voorzitter. De Bond liet toen dezen vallen. Maar de juweliërs bleven op hun stuk staan: eischten 750 leerlingen en dreigden met uitsluiting. Toen bood Dr. Kuyper zijn bemiddeling aan, de A.N.D.B. nam deze aan, de juweliërs weigerden en proclameerden de uitsluiting. Sterk waren de juweliërs door hun contract met de fabriekseigenaars, — meestal personen buiten 't diamantvak staande, — waarin bepaald was, dat in geval van een conflict de fabriekseigenaars hun fabrieken zouden sluiten. Toch bleven nog een 1500 man aan 't werk, en geheel algemeen is de lock-out dus niet, al omvat hij zeker 5000 à 6000 personen, zoowel leden van den A.N.D.B. als van de religieuze organisaties, waartusschen hier, als altijd, volkomen samenwerking heerscht.

Een poging der juweliërs om van 't Londensche ruwsyndicaat te verkrijgen, dat het gedurende den strijd den aanvoer van ruwe diamant stopte, mislukte.

Het was van den beginne af duidelijk, dat het een fellen strijd zou worden, een strijd tusschen twee goed gedisciplineerde en georganiseerde machten. De A.N.D.B. had een weerstandskas van ongeveer f140,000, een groot bedrag oogenschijnlijk, maar toch niet veel, als men bedenkt, dat bij een wekelijksche uitkeering van f5,— per gezin, toch elke week f25,000 uitgegeven moet worden.

Behalve de uitgesloten zelf, lijden natuurlijk ook de winkeliers vreeselijk onder den strijd, doordien de arbeiders nu hun uitgaven tot het allernoodzakelijkste beperken. De huiseigenaren moeten op hun huur wachten, en daar het zonneklaar is, dat de juweliërs den strijd gewild, geprovoceerd en doorgezet hebben, is de publieke opinie beslist op de hand des arbeiders. Allerwege maakt men zich bevreesd, dat de industrie zich verplaatsen zal, zich in Londen of New-York vestigen en vooral dit laatste heeft Dr. Kuyper genoopt, nogmaals zijn bemiddeling aan te bieden, die door beide partijen in principe werd aanvaard. Maar toen stelde Kuyper zeer vergaande en besliste voorwaarden: De juweliërs zoowel als de arbeiders zouden ieder een gedelegeerde benoemen, die met Dr. Kuyper als tusschenpersoon de onderhandelingen zouden heropenen. Indien men in 4 dagen niet tot overeenstemming zou zijn gekomen, werd de uitspraak van Dr. Kuyper arbitraal en bindend voor één jaar. Verder was er bij vermeld, dat men deze regeling der tusschenkomst te aanvaarden of te verwerpen had zonder meer en dat de minister er niet verder over wilde onderhandelen. Het was zeker een zaak, die ernstige overweging verdiende, want dergelijke arbitraire oplossingen van industriele conflicten waren in ons land nog niet voorgekomen. En verder was Dr. Kuyper nu niet iemand, die den arbeiders veel vertrouwen kon inboezemen. Toch aanvaardden de A.N.D.B. en de zuster-

organisaties het voorstel, overtuigd van hun goed recht en van de zekerheid dit onweerlegbaar te kunnen bewijzen. De juweliërs verwierpen met algemeene stemmen het voorstel.

Zoo staan de zaken nu. De strijd duurt voort, beide partijen zijn vast besloten tot het uiterste vol te houden. Want beide zijn er van overtuigd, dat hier veel op 't spel staat. Uit de geheele houding der juweliërs gedurende het conflict blijkt duidelijk, dat zij zich op 't standpunt stellen, dat zij, en zij alleen het recht hebben de arbeidsvoorwaarden in het bedrijf vast te stellen. Zij stelden den eisch: 750 leerlingen of uitsluiting. Zij waren het die de onderhandelingen afbraken. Nog zijn zij een compacte massa, maar de ontevredenheid van de met hen verbonden fabriekseigenaars is groot, die hebben blijkbaar de verstrekkende gevolgen van hun contract niet voorzien of begrepen. En vooral de kleine juweliërs lijden enorme schade, voor hen zal 't den vraag zijn, of zij er later weer bovenop kunnen komen. Het zijn de groote juweliërs, de echte kapitalisten onder hen, die in 't kamp der patroons de lakens uitdeelen.

Onder de arbeiders zal weldra de nood groot zijn, als de uitkeeringen verminderen of ophouden. Maar ook zij beseffen, dat een nederlaag hier schrikkelijke gevolgen met zich zou brengen, zij gevoelen dat hier hun heele bestaan op 't spel staat, dat de organisatie de inzet wordt van dezen strijd, dien zij niet hebben gewild, maar die hun is opgedrongen. En die organisatie is hun dierbaar geworden, zij is hun kostelijkste bezit.

Deze strijd mag niet verloren worden door de arbeiders.

Het standpunt, dat de arbeiders geen recht hebben om mede te oordeelen over de arbeidsvoorwaarden is uit den tijd, daarom zou een overwinning der juweliërs een maatschappelijke en moreele achteruitgang beteekenen. En als de A.N.D.B. meer en meer zijn zegenrijken invloed verliest, dan zullen toestanden als voor twintig jaren binnen korteren of langeren tijd weer terugkomen: er zal een stuk beschaving te niet gaan.

Ik hoop, dat na deze uiteenzetting der feiten, de gelden ruim zullen vloeien, dat velen zooveel zullen geven als zij eenigszins kunnen missen. Het geldt een strijd voor recht, vooruitgang en beschaving.

T. T.

Oproep om Steun.

Wij ontvingen van den Amsterdamschen Bestuurdersbond en het Christelijk Arbeids-secretariaat een oproep om steun aan de uitgesloten diamantbewerkeren. Aangezien in het S.-W. reeds uitvoeriger op het conflict in de diamantindustrie is ingegaan leek het ons overbodig dezen oproep nog eens in zijn geheel te plaatsen. De oproep is ondertekend door J. Huizinga, J. Douwes Jr. en J. Hermans Jr. voor het Chr. A. S. en H. H. Wollring, S. J. Pothuis en J. C. Ceton voor den A. B. B. en gaat vergezeld van de volgende adhaesie-betuiging.

Commissie van Adhaerenten.

Ondergeteekenden, hoewel niet verantwoordelijk voor den inhoud van vorenstaand stuk en zich door hunne adhaesie geen partij stellend voor een der in strijd zijnde corporaties, verklaren gaarne een beroep te doen op de offervaardigheid van het Nederlandsche Volk, om den nood,

kunstgebied, dat de denkbeelden omtrent kunst gansch bedorven werden. Wat Feitama, wat Pels, wat Hoogvliet, wat mijne Juliana maakte, moest kunst zijn.

Men begrijpt: het idee kunst werd daardoor geheel verdraaid.

In de 18e eeuw was het begrip kunst het begrip van wat kunst niet is.

Toen nu in de laatste helft van de 18 eeuw, de verslapping, de verlummeling, in 't buitenland eveneens gevoeld, daar begon plaats te maken voor nieuw leven, toen begon men ook hier te beseffen, dat men hier op den verkeerden weg was.

Het allerergste was voorbij, echter nog lang niet het erge.

Een voorbeeld van het erge zijn de gebroeders Van Haren en dergelijken.

FEUILLETON.

4) Een juffrouw uit de 18e eeuw.

Maar er kwam nog iets anders bij.

Men ging kijken naar andere landen, ook een teeken van verval.

En wat wonder, dat de Franschen hun invloed lieten gelden, dat men werkte naar Fransche regels. Maar ook wat wonder, dat de Hollander, Hollander bleef. Wat wonder dat hij in zijn Fransche pak er allergekst ging uitzien?

Cats was ten minste nog op en d'op Hollandsch.

En toch was hij verfoeilijk.

Hoe verfoeilijk moesten dan die Catsen in Fransche pakjes wel zijn?

Het was een natuurlijk gevolg van al dat leelijke op

die onder duizendtallen gezinnen heerscht, door geldelijken steun te helpen lenigen en zijn bereid gelden voor dit doel in ontvangst te nemen.

Prof. Dr. H. Bavinck, te Watergraafsmeer.

(* Dr. C. F. J. Blooker, Weth. te Amsterdam, Vondelstr. 1,

Dr. P. C. M. Bos, 3e Helmerstraat 53.

Mr. Ph. Falkenburg, Oosterpark 48.

Prof. Mr. D. P. D. Fabius, Gem.-lid, Keizersgracht 724.

C. V. Gerritsen, Gem.-lid, Lid der Prov. Staten, Tessel-
schadestraat 15.

Mr. J. N. van Hall, Weth., Vondelstraat 21.

Mr. Th. Heemskerk, Weth. Weteringschans 251.

W. Hovy, Lid der Eerste Kamer, Keizersgracht 474.

Mr. D. Hüdig, Amsteldijk 88.

Mr. J. Hingst, Vossiusstraat 38.

Ds. P. H. Hugenholtz Jr., Willemsparkweg 12.

Mr. H. Louis Israëls, Weteringschans 151.

Mr. J. Kalff Jr., Van Eeghenstraat 51.

Prof. H. H. Kuyper te Watergraafsmeer.

Chr. R. Kouveld, Lid Prov. Staten, Heerengracht 562.

K. Kater, Jacob van Lennepkade 159.

Mr. L. H. J. Lamberts Hurrelbrinck, Heerengracht 576.

A. S. Onderwijzer, Rabbijn, N. Keizersgracht 12.

Mr. B. J. Polenaar, Heerengracht 598.

Dr. P. H. Ritter, Hoofdred. „N. v. d. D.” Vondelstraat 15.

Mr. J. B. Roelink, Gem.-lid, Weesperzijde 27.

L. Serrurier, Weth., Vondelstraat 11.

Mr. Th. Stuart, Heerengracht 507.

Prof. Mr. M. W. F. Treub, Vossiusstraat 37.

J. A. Tours, Directeur „Ons Huis”, Rozengracht 19.

Ds. P. van Wijk Jr., Leidsche Kade 82.

J. D. Wijnkoop, Rabbijn, N. Prinsengracht 1.

Hendrik Wertheim, Notaris, Heerengracht 619,
allen te Amsterdam.

*) Gelieve aan dit adres geen gelden te zenden.

POLYTECHNISCHE SCHOOL.

De Redactie ontving van den schrijver van onderstaand artikel het verzoek dit uit de „Kroniek” te willen overnemen, vanwege het groote belang van de behandelde kwestie voor de a. s. ingenieurs.

De Technische Hoogeschool.

Wanneer de Eerste Kamer haar veto niet doet hooren op het wetsontwerp tot wijziging der wet op het Hooger Onderwijs, is de Polytechnische School Technische Hoogeschool geworden, 't daar gegeven onderwijs van „middelbaar” bevorderd tot „hooger”, en desgewenscht zullen de ingenieurs voortaan Dr. voor hun naam kunnen schrijven. Alles ongetwijfeld zeer gewichtig voor de betrokken personen, maar voor anderen is veel gewichtiger dan die namen en titels het vraagstuk hoe de reorganisatie van 't onderwijs te Delft zal plaats hebben, hoe dus Minister Kuyper gebruik zal maken van de bevoegdheid om bij algemeenen maatregel van bestuur de inrichting der Technische Hoogeschool te regelen. Er doen zich daarbij een paar kwesties voor, die van groot sociaal belang zijn. Daar de wijze, waarop de Minister zich in de Tweede Kamer heeft geuit, doet vreezen,

Ook dat is geen poezie — al is het niet meer zulke redelooze zeurkouserij als geweest was.

Toch is wat zij maakten beslist leelijk. Leelijk is ook wat Bilderdijk voortbracht, de man die groot was als mensch; een buitengewoon man, maar geen kunstenaar.

Bilderdijk was verstandelijk zeer ontwikkeld. In zijn jeugd ziek en gedoemd veel thuis te blijven — vatte hij al spoedig de lier, d. w. z. er zal eens een buurvrouw geweest zijn, die zei: Willem — je zit altijd thuis, waarom ga je ook niet leeren dichten.

Ik denk dat Willem dat in z'n oor geknoopt heeft en dat ie zich toen is gaan bezig houden met kunst.

Omdat nu Willem zooveel knapper was, dan alle vorige rijmers leerde hij spoedig veel beter rijmen dan deze.

Hij kreeg een virtuositeit om de taal in verzen te zetten, en om nietszeggende dingen onder verbazende massa's woorden te bedekken, dat ieder stom werd van verbazing.

Ik geloof, dat vaak verbazing wordt aangezien voor be-

dat juist dezen punten niet tot hun recht zullen komen willen wij nog met een enkel woord hierop de aandacht vestigen.

In de Kroniek van 24 October l.l. wezen wij erop, hoe wenschelijk het was om van de reorganisatie der Polytechnische School gebruik te maken om te komen tot een stelselmatige opleiding van hen, die met 't toezicht, voortvloeiende uit de sociale wetgeving, belast zullen worden. Bij de behandeling van het bovengenoemd wetsontwerp is door Van Kol dit denkbeeld in de Kamer ter sprake gebracht, doch afzonderlijke opleiding voor deze personen werd door den Minister niet noodig geoordeeld. omdat er, volgens hem, te weinig personen zijn, die er van gebruik zullen maken; en bovendien, zeide hij, Ministers en Kamerleden hebben ook nog al 't een en ander te weten, en toch bestaat er voor hen geen opleiding! Dat de Grootte Man zijn toevlucht nam tot zulk een kleine repliek, bewijst wel, hoe 't feit zelf, dat de staat niet zorgt voor opleiding der ambtenaren, die zijn belangrijkste wetten uitvoeren, moeilijk te verdedigen is. En wat het klein getal betreft, het corps der ambtenaren hier bedoeld is thans reeds zoo groot, dat voor een opleiding zeker meer personen in aanmerking zouden komen dan thans gebruik maken van die voor scheepsbouwkundig en bouwkundig ingenieur samen! Hoe dit zij, tot amendementen is het niet gekomen, en een afzonderlijke opleiding, besloten met een speciaal diploma, de meest afdoende oplossing in deze, zullen wij voorloopig moeten missen. Maar wel is 't mogelijk dat door uitbreiding van 't onderwijs al die vakken gedoceerd worden, waaraan de studeerenden die de bedoelde betrekkingen ambieeren, behoefte hebben, 't aan hen zelve overlatende hun studie het doelmatigst in te richten. Dit valt met des te meer klem te eischen, waar juist verschillende vakken, die daartoe in aanmerking komen, ook voor de overige studenten van zeer veel belang zijn.

Daar is vooreerst de Staathuishoudkunde. Thans wordt een eigenlijke cursus in dat vak niet gegeven. (Op het program van den loopenden cursus komen alleen voor „geschiedenis der staathuishoudkunde” en „het hedendaagsch socialisme”, beide facultatief). Toch is het van belang dat de toekomstige ingenieurs, zij die in vele gevallen als leider van 't produktieproces zullen optreden, zich rekenschap leeren geven van de maatschappelijke verschijnselen, van de omstandigheden waaronder die produktie plaats heeft. Vooral zou bij een dergelijken cursus de nadruk moeten gelegd worden op alles wat betreft de verhouding tusschen werkgever en arbeider, dus b.v. het arbeidscontract, theorie en praktijk van 't vakvereenigingswezen, de verschillende stelsels van verzekering tegen ongevallen, werkeloosheid, ouderdom en invaliditeit, alsook datgene wat door de beste particulieren werkgevers in binnen- en buitenland is verricht op het gebied der „Arbeiter-wohlfahrtspflege”. Vele ingenieurs zullen als werkgever of vertegenwoordiger van den werkgever, kunnen medewerken om de ergste misstanden bij den arbeid te doen verdwijnen, waar zulks mogelijk is zonder de ondernemerswinst in belangrijke mate te bedreigen. Ook is het van groot belang, dat onze ondernemers het wezen der vakorganisatie leeren begrijpen, dat zij leeren inzien dat de methode der gemeenschappelijke onderhandeling een noodzakelijk uitvloeisel is van de tegenwoordige industriele verhoudingen. 't Is meer dan tijd, dat zij terugkomen van het standpunt, dat onderhandelen met de arbeidersorganisatie zou zijn een onduidbare inmenging in hun zaken. Een „tempering” van den klassenstrijd zal

wondering en dat daarom personen die verbazen vaak beroemd worden.

De heele laatste helft 18e eeuw keek met open mond naar Bilderdijk.

Wonder dat de eerste helft 19e eeuw ook met open mond ging kijken naar Bilderdijk?

Zoo werkte Bilderdijk's verzenmakerij nog na — lang na z'n dood.

In 't laatst van de 18e eeuw wordt er nog een andere invloed waargenomen.

Dit is nl. een Duitsche.

Van Alphen, Bellamy, Feith en meer kwamen zoo langzamerhand tot de overtuiging, dat wat Holland presteerde op 't gebied der letterkunde, geen kunst was.

Ze hadden een hooger idee van kunst dan hunne collega's, en gingen hun eigen weg.

Door hen wordt den invloed der dichtersgenootschappen

hiervan niet 't gevolg zijn; arbeiders en ondernemersbelangen zullen even scherp tegenover elkaar blijven staan als voorheen. Maar wel zal een beter begripen der sociale verhoudingen tengevolge hebben, dat veel onnoodige strijd wordt voorkomen, dat de strijd met waardiger middelen wordt gevoerd. Conflicten b.v. als thans herhaaldelijk voorkomen tengevolge van ontslag van arbeiders om hun lidmaatschap der organisatie, zouden dan tot de zeldzaamheden behooren. Waar nu vele ingenieurs een leidende positie innemen juist in belangrijke ondernemingen (men denke b.v. aan de werktuigkundige ingenieurs in machinefabrieken, de technogenen in de chemische industrie, de civiel en werktuigkundige ingenieurs bij de spoorwegmaatschappijen, enz.), kan de gelegenheid om een cursus als bovenbedoeld bij te wonen in belangrijke mate bijdragen tot 'n beter inzicht in deze zaken.

In de tweede plaats hebben wij het oog op de sociale wetgeving, welke als onderdeel van het Administratief Recht wordt gedoceerd; er wordt n.l. één cursus van één uur per week gegeven omvattend: „het administratief recht met betrekking tot fabrieken en werktuigen en de wetgeving op den arbeid.” Het spreekt van zelf dat deze met het oog op den beschikbaren tijd betrekkelijk zeer beknopt is. Toch zou een meer uitgebreide cursus zeer gewenscht zijn, opdat b.v. ook behandeld kunnen worden: de geschiedenis, oorzaken en werking der sociale wetgeving, de gebreken van onze arbeidswetgeving en de wetgeving in 't buitenland, alsmede de arbeidstoestanden ten onzent, inzonderheid die welke in de toekomst tot tusschenkomst van den wetgever aanleiding zullen geven. Dergelijk uitgebreid onderwijs is natuurlijk onmisbaar voor de toekomstige arbeidsinspecteurs c.s., maar zou ook voor de andere ingenieurs zeer wenschelijk zijn, om soortgelijke redenen als boven voor het onderwijs in de staathuishoukunde aangegeven.

Van niet minder belang is het onderwijs in die takken der wetenschap, welke men onder den naam van sociale hygiëne kan samenvatten. Op een vraag van v. Kol om dit als leervak aan de Technische Hoogeschool op te nemen, antwoordde Minister Kuyper, dat dit onnoodig was, omdat eenerzijds wat v. Kol wenschte reeds te begrijpen is onder de „technische hygiëne,” die wel als leervak in de wet voorkomt en anderzijds de wet de mogelijkheid opent om in andere vakken onderwijs te doen geven, dan uitdrukkelijk genoemd zijn. Onder welk etiket het onderwijs wordt gegeven doet er ten slotte al heel weinig toe, als er maar alles wordt gedoceerd, wat noodig is. En dan treft het al heel zonderling, dat datgene wat men voor den ingenieur het eerst noodige op gebied van hygiëne zou mogen noemen, thans zoo goed als niet wordt gedoceerd aan de Polytechnische school. Wij bedoelen alles wat „betreft watervoorziening en rioleering. Thans wordt (als onderdeel van de burgerlijke bouwkunde) een cursus gegeven over: „rioleering, waterleidingen, gasleiding”, alles te zamen één cursus van één uur per week. Dit is natuurlijk onvoldoende om alles te behandelen, wat hierbij gedoceerd behoorde te worden, als: grondwatertheorieën; keuze der prise d'eau uit technisch, hygiënisch en financieel oogpunt: stelsels van zuivering; aanleg van gebouwen, hulpinrichtingen en leiding; exploitatie, om nog maar bij het onderdeel watervoorziening te blijven. Thans, nu de waterleidingkwestie in onze beide grootste steden actueel is, is het wellicht het juiste moment er den aandacht op te vestigen hoe ten eenenmale onvoldoende het onderwijs in dezen tak van wetenschap is aan de eenige inrichting in Nederland, welke hiervoor in aan-

van Pels en Feitama in kunstzaken afgezworen en al dwaalden ze nog vaak, toch zijn sommige van hun dichtten niet onverdienstelijk.

Leggen we het aangehaalde gedeelte van de lierzang van Juffr. De Lannoy waarin ze Van de Werff laat optreden, naast de gedichten van Tollens en Helmers, dan worden we getroffen door een bijzondere groote overeenkomst.

Tollens en Helmers e. a. staan — ofschoon men 't hun niet had moeten zeggen in werkelijkheid niet zoo ver af van de 18e eeuw als men geneigd is te denken.

Ik laat in 't midden voor wie deze gelijkenis het pittigst is, mij schijnt niet voor Tollens.

Maar is het ook niet wat dwaas mensen als Helmers — Tollens — en dergelijken nog steeds te beschouwen als dichters terwijl men de 18e eeuw terech gansch dood zwijgt.

Of Tollens dient van zijn voetstuk te stijgen waarop hij nog steeds staat, of mensen als Juffrouw Juliana, behooren er ook op een te worden geheeschen — ze verschillen niet zoo veel.

merking komt. Een uitgebreide leergang, te geven door iemand met groote ervaring op dit gebied, moet hierin verbetering brengen. Ook het rioleeringsvraagstuk, met alles wat daarmede in verband staat, dus alle stelsels van verwijdering, vernietiging of zuivering van rioolstoffen, vuilnis en afvalwater, behoorde door een bevoegd deskundige gedoceerd te worden. De tegenwoordige, zeer bekwame, docent in de „kennis der bouwstoffen,” wien als nevenvak het onderwijs betreffende waterleidingen en rioleeringen is opgedragen, zou, desgevraagd, waarschijnlijk de eerste zijn om te erkennen, dat hij noch de aangewezen man is om deze speciale vakken te doceeren, noch door zijn drukken werkkring over den noodigen tijd beschikt om zich op de hoogte te houden van de vorderingen van deze takken der ingenieurswetenschap en de gevorderde hulpwetenschappen als scheikunde, bacteriologie, enz.

Een ander onderdeel der sociale hygiëne, waarin onderwijs dient gegeven te worden aan de Technische Hoogeschool, is de woning-hygiëne. Op de bouwkundige zijde van woningvraagstuk dan door de aanwezige docenten in de bouwkunde de nadruk gelegd worden door doelmatige en uitvoerige behandeling van den bouw van arbeiderswoningen, alsmede van de meest voorkomende gebreken van bestaande woningen en de middelen tot verbetering daarvan. Doch daarnaast, mag de sociale zijde van het vraagstuk niet onbesproken blijven; de eischen der woning uit hygiënisch oogpunt, de invloed der woning op het menschelijk lichaam en op de samenleving; woningstatistiek; woningverordeningen, verbetering en oprichting van woningen uit oogpunt van rentabiliteit; de stand van het woningvraagstuk is in de eerste plaats voor toekomstige woning-inspecteurs en bouwkundigen van 't meeste belang. Maar ook verdient het de belangstelling van andere studenten, die zich interesseeren voor wat buiten den engen kring van hun vak staat.

Ook over beroepsziekten wordt thans te Delft niet gesproken. Honderden arbeiders in Nederland lijden aan de gevolgen van chronische loodvergiftiging of sterven een ontijdigen dood aan longtering tengevolge van het voortdurende inademen van met schadelijk stof bezwangerde lucht. Anderen worden lichamelijk vernietigd door een dagelijks terugkeerenden overmatigen arbeidsduur. Straks dreigt een nieuw gevaar als in onze mijnen en steenbakkerijen de mijnwerkersworm wordt geïmporteerd bij gebrek aan de noodige voorzorgsmaatregelen. En is 't ondanks dat alles en zooveel ander risico van den arbeid niet noodig dat de toekomstige Nederlandsche industrieelen leeren hoe nauw de „bloei” van hun industrie samengaat met, voor een groot deel het gevolg is van het ondermijnen der gezondheid hunner arbeiders? Is de technische volkomenheid van 't produkt zoo alles overwegend, dat naast de vele college's, die de aanstaande ingenieurs daarvoor volgen, niet enkele uren gevonden kunnen worden, waarin zij kennismaken met den invloed, die het productie-proces uitoefent op dengene die het doode produkt voor hen schept, den levenden arbeider, mensch als zij zelve? Vele ziekten, veel ellende zou kunnen worden voorkomen, indien de ondernemers en vooral hun technische staf, de chemische en werktuigkundige ingenieurs, hun voortvarendheid en intellect ook in deze richting lieten werken. Is het b.v. niet een schandaal, dat terwijl de mogelijkheid bestaat, loodwit te vervaardigen, zoo, dat bijna het geheele procédé automatisch in gesloten ruimten plaats grijpt, ten onzent nog overal wordt gewerkt op de meest ouderwetsche wijze,

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

Nu ben ik de laatste om — hoezeer ik Juliana ook beemin — haar te willen verheffen.

Ik heb 't gezegd, ik geloof niet dat ze eene dichteres was — ik weet 't ook wel zeker.

Deze dan niet-dichteres-zijnde dame — maakte soms verzen, die even goed of slecht zijn als die van Tollens.

Ik zou dus voor mij zelf wenschen dat men Tollens nog wat gauwer vergat dan hij toch onherroepelijk zal worden; dat men op burgerscholen enz. de toch juist te vormen geest van jongens en meisjes niet langer bedierf met verzen als van Tollens.

Men geeft ze toch ook Juliana niet te lezen?

Wees niet boos Juliana ik kon 't niet helpen, dat wat ik schreef mijn opinie is, en dat die niet gunstig voor je was.

Dag Juliana.

V. B.

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van DONDERDAG 5 MEI 1904.

waarbij de arbeiders voortdurend het schadelijke stof inademen en hunne handen met het loodwit in voortdurend contact komen? En getuigt het niet van misdadige onverschilligheid der aardewerkfabrikanten voor de gezondheid hunner arbeiders, dat waar het mogelijk is althans minder schadelijke glazuren te gebruiken, nog aan de zeer schadelijke de voorkeur wordt gegeven; is het niet zeer waarschijnlijk dat als morgen het gebruik van loodhoudende glazuren geheel werd verboden, na eenige maanden een zeer voldoende surrogaat zou gevonden zijn, omdat dan 't vernuft der chemici gedwongen zou worden in die richting te werken?

Niemand zal van het onderwijs over beroepsziekten verwachten, dat daardoor alle misstanden op dit gebied zullen verdwijnen, maar wel is het een factor om daartoe mede te werken. Daarom dient van overheidswege de aandacht der studenten gevestigd te worden op de gevaren van den arbeid, de middelen ter voorkoming en genezing, opdat de toekomstige ingenieurs naar vermogen medewerken 't kwaad te temperen. Dat zullen in de eerste plaats die ingenieurs, welke als technische leiders in fabrieken optreden, kunnen doen. Maar ook andere ingenieurs kunnen daartoe bijdragen b.v. de civiel-ingenieurs en architecten door wering van schadelijke verven van de werken onder hunne leiding uit te voeren, en strikte handhaving der besteksbepalingen omtrent maximum-arbeidsduur, enz.; de mijn-ingenieurs door streng toezicht op de naleving van de sanitaire voorschriften in de mijnen.

Wellicht zullen sommigen, hoewel het onderwijs in de genoemde vakken principiëel wenschelijk vindende, van oordeel zijn, dat het niet aangaat de toch reeds omvattende ingenieursstudie te verzwaren door toevoeging van nieuwe leerstof. Hiertegen zij vooreerst aangevoerd, dat het niet noodig is dat al 't genoemde als „examenvak” gedoceerd wordt, al is dit voor sommige gevallen wel wenschelijk (b.v. de woninghygiëne voor bouwkundigen, beroepsziekten voor werktuigkundige en chemische ingenieurs, alsmede een deel der staathuishoudkunde voor alle ingenieurs). Wil het onderwijs in Delft in waarheid „hooger” worden, dan dient de gelegenheid gegeven te worden aan hen die dit verlangen, om zich ook deze kennis eigen te maken, die zij misschien niet noodig hebben om hetzij als wetenschappelijk proletariër in dienst van 't kapitalisme hun brood te verdienen, hetzij zelf als industrieel ondernemer te fungeeren, maar die zeker wel behoort tot een wetenschappelijke ingenieursstudie. Thans wordt in Delft geen ander onderwijs gegeven dan dat, hetwelk noodig is om voldoende kennis voor de examens op te doen. Alleen de colleges door Prof. Pekelharing sedert jaren gegeven over socialisme, spoorwegpolitiek e. d. maken hierop een gunstige uitzondering. Eerst wanneer de ruimere opvatting, die thans door één enkelen hoogleeraar gehuldigd wordt en in praktijk gebracht, ook bij de Regeering blijkt te bestaan, zal de mogelijkheid komen, dat de examendressuur vervalt en daarmede deze inrichting van onderwijs van Akademie werkelijk Hoogeschool wordt. En waar door deze regeering het promotierecht aan de ingenieurs werd toegedacht — toch zeker wel in hoofdzaak om eigen wetenschappelijk onderzoek te bevorderen — mag verwacht worden, dat zij niet het terrein van dit onderzoek kunstmatig beperkt door uitsluiting van het sociaal gedeelte, dat met de techniek in zoo nauw verband staat.

Wanneer voor de nieuw te doceeren vakken buitengewone hoogleeraren of lectoren worden aangesteld, zullen de kosten van deze uitbreiding van het onderwijs slechts zeer luttel zijn. Op die wijze zou tevens worden bereikt, dat elk onderdeel kan worden gedoceerd door iemand, die daarvan speciale studie heeft gemaakt, zonder dat deze geheel aan zijn eigenlijken werkkring wordt onttrokken, zoodat hij in voortdurende aanraking met de practijk blijft. En ook wanneer voor een enkel vak, b.v. de staathuishoudkunde, een nieuwe hoogleeraar moet worden aangesteld, worden de daarvoor uitgegeven gelden alleszins opgewogen door de daardoor te verkrijgen verbetering van het onderwijs. Waar elk jaar tonnen gouds worden besteed voor het eigenlijk technisch onderwijs, kan de eisch, dat ook eenige weinige duizenden beschikbaar worden gesteld om de groote sociale belangen, die de ingenieurs zullen hebben te behartigen, tot hun recht te doen komen, niet dan zeer beschei-

den genoemd worden. En met te meer gerustheid kan die eisch gesteld worden, daar onder een groot gedeelte der studenten te Delft een opgewekt intellectueel leven heerscht, dat gunstig afsteekt bij de oppervlakkigheid en traditioneele studentikositeit, die aan de Universiteiten nog overheerschend zijn, zoodat de waarborg bestaat, dat van een uitbreiding van onderwijs als door ons bedoeld, in ruime mate gebruik zou worden gemaakt.

B. S.

Commissie tot behartiging van Studiebevelingen.

Vrijdag, 29 April 1904 had in zaal 43 een gecombineerde vergadering plaats van besturen van vakverenigingen en commissieleden, te bespreking van het wetsontwerp gedrukt in het S. W. van de voorlaatste keer. Nadat de vakverenigingen hun standpunt hadden uiteengezet, bleek het dat geen van allen met het nieuwe wetsontwerp konden meegaan.

De heer de Iongh verklaarde den reden waarom wij dit wetsontwerp hadden ingediend en stelde de motie voor: De combineerde vergadering van vakverenigingen-besturen en de commissie is van oordeel dat de tegenwoordige inrichting niet voldoet en dat meerdere centralisatie met de vakverenigingen wenschelijk is. Deze motie werd echter verworpen met 3 tegen (Leeghwater, Practische studie en Technologisch Gezelschap) en 2 voor (Mijnbouwkundige Vereniging en William Froude).

Verder wil ik nu niet op dit onderwerp ingaan, daar de meeste op 't oogenblik het te druk hebben met de a. s. examens. Met de nieuwe cursus zal ik echter nog eens hier op terugkomen, opdat het misschien aan de nieuwe commissie moge gelukken, wat ons niet gelukt is. Dat de tijd en moeite die wij besteed hebben, niet geheel en al vruchteloos moge zijn geweest en de nieuwe commissie haar nut wete te trekken aan onze ondervindingen.

De Secretaris,
A. W. A. JACOMETTI.

SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

Iets over proletarische levensbeschouwing.

Op mij rust nog de verplichting mede te deelen, dat ik in mijn artikel „Waarheid en Dwaling” hier en daar Dietzgen vrijwel woordelijk heb gevolgd. Destijds heb ik verzuimd dit te vermelden.

De socialistische wetenschap ziet de geschiedenis der menschen als een proces van natuurlijke werkingen. Zij heeft tot grondslag de dialektische denkmethode. Hier vindt het wetenschappelijk socialisme een aanknooppingspunt aan de filosofie. Nog buiten bespreking latende of 't „filosofisch gedeelte van 't Marxisme” al dan niet speculatief is, kunnen we hier allereerst de vraag stellen: Behoort dit gedeelte tot 't huidige socialisme. Daarop moet het antwoord bevestigend luiden, want nog is de dialektisch materialistische geschiedenis-verklaring niet door eene andere vervangen.

In elk resultaat van een onderzoek door sociaal-demokraten op maatschappelijk gebied gedaan zien we de praktische toepassing dezer zienswijze. Dit gedeelte gaat niet buiten 't socialisme als stelsel om, het is niet meer dan dat, integendeel, 't maakt er één geheel mee uit.

Het is deze verklaring der maatschappelijke gebeurtenissen, welke ons het maatschappelijk leven doet zien, als een stroom, die, hoewel voortgestuwd door de in wezen steeds gelijkblijvende zwaartekracht, steeds verschillende aanblik toont, opbruisend en kokend als rotsen haar gang belemmeren, kalm en rustig vloeit over een bedding van zand. Het is niet voldoende te duiken naar den bodem,

tot onderzoek van het proces, ook moeten wij dan weer stijgen naar de oppervlakte, den stroom te zien in zijn geheel, zijn in ieder jaargetijde, ieder moment wisselenden aanblik.

Deze materialistische geschiedenisopvatting is niet een bepaald stelsel, een bepaalde theorie, allereerst een „methode van onderzoek”, overeenstemmende met het onderzoek in de natuurwetenschappen.

Ze zoekt langs inductieven weg naar een natuurlijke, aannemelijke verklaring van het maatschappelijk gebeuren. Ze zoekt naar oorzaken. A priori wordt hier vooropgesteld dat ieder gevolg een oorzaak moet hebben, iedere oorzaak op haar beurt weer gevolg is.

Wil men dit speculatief, filosofisch, noemen, soit, de wetenschap is het dan evenzoo, als zij zoekt naar verklaring der feiten. Verklaring, daarom is het ons per slot van rekening te doen bij alle wetenschap, klaar en helder wordt ons de chaos der verschijnselen, m. a. w. wij verklaren de verschijnselen, door te zoeken naar hare oorzaken.

Wanneer we oogenschijnlijk geheel verschillende gebeurtenissen als de omloop der maan, ebbe en vloed, het stroomen eener rivier, de kringloop der planeten in wezen gelijk weten aan het vallen van een steen, hen zodoende onder de rubriek „aantrekkingskracht” brengen, dan mogen we met recht van verklaring spreken. Toch is datgene wat we oorzaak noemen, ons even duister gebleven. Maar die oorzaak is een huisbakken ding, geen mysterie, immers we gaan dóór met onderzoek naar die oorzaak, probeerende of daar nog meer onder rubrieken valt in te deelen.

Zoo is ons de geschiedenis helderder geworden wanneer we bijv. twee verschillende feiten, als de Hervorming en de Fransche revolutie, zien als twee verschillende vormen van eenzelfde zaak n.l. de ontwikkeling en machtsverovering der bourgeoisie op het feudalisme.

Wij hebben een richtsnoer voor ons onderzoek, een zekere leidraad. Een groot deel der maatschappelijke gebeurtenissen is gebracht onder de rubriek arbeid, nu kan men verder gaan systematiseren, b. v. in onderlinge werkingen der ideologische machten. Maar de elementaire kracht is geconstateerd, hier is zij de arbeid. Bij een rivier is het de aantrekkingskracht, maar mede is oorzaak van het stroomen, de vloeibaarheid van 't water.

Evenzoo in de menschenmaatschappij.

„De moraal verandert maar dat neemt niet weg, dat er „in ieder mensch toch een aanleg aanwezig moet zijn, „die ons drijft zoo te handelen, dat wij niet in botsing „komen met de voorschriften dier zedeleer! En „dat is een idee die nu eens niets met de materie te maken „heeft, dat stabiel staat boven de wisselende tijden, waar- „van de moraal de manifestatie is, enz.” zegt M. K.

Dat een mensch eigenschappen heeft, zal ik niet ontkennen en dat wij gedreven worden tot handelen is ook volkomen juist. Hoe kon men anders zeggen dat de menschen gevormd worden door omstandigheden?

Maar zoo is water nat en vloeibaar en zal dat alle wisselende tijden blijven. daar het anders de naam „water” verliest.

Zoo stoot een ezel zich geen tweemaal aan eenzelfde steen. Is hier soms de steen een voorschrift der zedeleer?

Waarom laat gij iets M. K? Omdat het in strijd is met een zedeleer, b. v. die van Kant, of omdat gij weet dat het slechte gevolgen met zich sleept? Gij doet, wat gij denkt dat 't meest uw geluk bevordert. Dat is toch een huisbakken menselijke eigenschap. Wij komen niet in botsing met voorschriften van een zedeleer, wij botsen tegen harde werkelijkheid, en ontwijken de plaats waar wij onraad weten. Zoo ontvlucht het schaap de wolf, zoo wendt een zonnebloem zich naar 't licht en sterft waar het duister is.

Wanneer Marx spreekt van weerspiegeling wil hij niets anders zeggen dan dat er verband bestaat tusschen de ideologische en economische vormen, hij noemt dat verband weerspiegeling, zonder zich nader te bemoeien met de meer psychologische vraag, hoe 't komt, dat de economische toestanden door middel van zintuigen en denkvermogen de menschen op een bepaalde wijze doen handelen.

Wat is botsing, wat is aantrekkingskracht? Waarom daar geen mysterie, en hier wel. Vraag de psychologie wat weerspiegeling is, ze zoekt er ijverig naar en zal u er later 't antwoord wellicht op geven, maar vraag het op 't oogenblik niet aan de socialistische levensbeschouwing.

Want gij wilt hier slechts de bijzondere samenhang weten, van datgene wat gij denken en mensch noemt, niet de algemeene. De bijzondere samenhang der ver-

schillende gebeurtenissen, geeft ons zeer zeker veel licht omtrent de algemeene betrekking, de eenheid van 't al.

„Maar de drang naar die eenheid zal blijven bestaan”, zegt ge, „en dat is levensbeschouwing, de kern der religie.”

Zeker M.K. wij willen weten hoe de dingen samenhangen. Dát ze samenhangen en een eenheid vormen, hiervan getuigt elk menselijk denken, tot nu toe geuit, dit heeft men overal en altijd a priori aangenomen. Wilt gij dat religie noemen, mij goed, over benamingen wil ik niet twisten. In zoover is alles religie, ook Büchner's materialisme. Den samenhang der bijzondere verschijnselen leeren ons de bijzondere vakwetenschappen, zij leveren materiaal voor den universeelen samenhang. M.K. beweert dat, mijn levensbeschouwing zegt, dat al ons weten stukwerk is, omdat ze de leemten in ons weten niet aanvult door speculatie. De eenheid van 't al zien wij, dialektisch materialistisch. Wijsbegeerte, staande boven de wetenschappen hebben wij nu niet meer noodig. „Zoodra aan elke afzonderlijke wetenschap „de eisch gesteld wordt om zich ten opzichte van haar plaats „in den ganschen samenhang der dingen en in de kennis „der dingen bewust te worden, is elke afzonderlijke weten- „schap van den ganschen samenhang overbodig. Wat van „de gansche tot dusver bestaande wijsbegeerte dan zelf- „standig nog overblijft, is de leer van het denken en zijn wetten — de formeele logica en de dialektiek” (Engels). Niet is al ons weten stukwerk, het is tegelijk eenheid, niet zijn wij diegenen welke van louter boomen het bosch niet zien. Zoo zegt M.K. ook „Hoe kan uit synthese van verschillende speculatieve stelsels ooit iets wetenschappelijks ontstaan.” Het verschil tusschen speculatie en inductie is slechts een van meer of minder. Vandaar o. a. dat ik sprak van het niet begrijpen van Dietzgen. Hier wil ik niet verder op ingaan en kan volstaan met te verwijzen naar het artikel „Waarheid en dwaling”. *)

„De strijd tusschen materialisme en idealisme zal blijven voortbestaan”, zegt M.K. Een bourgeois zegt: „armen en rijken, zullen er altijd blijven, standen moeten er nu eenmaal zijn.”

Op filosofisch gebied dus twee soorten van levensbeschouwingen die altijd zullen blijven. Een stoute voor-spelling. Wij nemen de evolutie ook op dat gebied waar en concludeeren, dat ze elkaar naderen, ja ik ben zelfs zoo stout te beweren dat ze elkaar in de „filosofie” van Dietzgen de hand reiken.

Overal dringt de sociaaldemokratie door, werpt haar zoeklicht zelfs tot de etherische hoogten der filosofie. De dagelijksche strijd vergt te veel onze inspanning op economisch en practisch gebied, zoodat weinigen zich op ander terrein hebben begeven. Maar desalniettemin, hebben we ze toch, expedities naar die nevelanden der wijsbegeerte.

Nu kan men verschillende conclusiën trekken, doordat de één uitgebreider materiaal ter zijner beschikking heeft dan de ander. De kern is de oorzakelijke, natuurlijke samenhang der dingen, waarin de erkenning der natuurlijke eenheid besloten ligt.

Dat Lorenz von Stein in 1842 en Proudhon eenige feiten hadden geconstateerd zonder genoegzaam samenhang in 't maatschappelijk gebeuren te brengen, doet hier slechts zooveel ter zake ons te doen zien dat niet één persoon de maker is van een stelsel, maar hij slechts vat en vormt wat meerdere reeds voelen en reeds gedeeltelijk hebben uitgesproken.

De Duitse filosofie, die in Hegel haar laatste groote vertegenwoordiger vond, had de dialektische beschouwingwijze der natuur weer opgenomen. Het systeem van Hegel is dialektisch (idealistisch). De wetenschap staaft meer en meer de juistheid deze zienswijze. Kant bracht de dialektiek in den wereldkosmos door zijn neveltheorie. De historische ontwikkeling der zonnestelsels werd later door de ervaring bevestigd. Darwin vorschte onafhankelijk van Hegel naar wetten der organische wereld, en kwam eveneens tot een ontwikkelingsproces.

Toonde Darwin dus in de wereld der organismen de dialektiek aan, Kant deed zulks in de zonnestelsels, Hegel bouwde het systeem der werelddialektiek. De geschiedenis der menschheid werd eveneens begrepen als een groeien, waarvan de wetten moesten worden opgespoord. Tevens was Hegel idealist, d. w. z. hij zette de Idee voorop hem waren de dingen in hunne ontwikkeling slechts de realisering van de vóór de wereld bestaande idee.

*) Waar ik in 't eerste artikel gezegd heb, dat M.K. Dietzgens werken niet gelezen had, daar neem ik deze woorden terug, als een te sterke uitdrukking voor niet begrijpen.

Deze theorie leidde nu tot aller bedroevenste resultaten en de wetenschap is het niet te doen om de theorie, maar om de verklaring der feiten. Het kan niet genoeg worden gezegd, men bestrijdt 't Marxisme als theorie, als stelsel zonder zijn waarde te zoeken in het werkelijke leven. Wetenschap en theorie zijn slechts noodig om de werkelijkheid weer te geven, te begrijpen, van haar losgemaakt is alle theorie zinloos. Men valt over uitdrukkingen, vecht over woorden inplaats van ze op de feiten, waarvan de verklaring gegeven wordt, toe te passen. Men kan onmogelijk een begrip ineens zoo weergeven, dat iemand, die de praktijk niet kent, direct weet wat er mede wordt bedoeld. Zoo kan men verschillende manieren bezigen, om eenzelfde zaak weer te geven. Die formuleringen kunnen elkaar zelfs tegenspreken, en toch niet minder juist zijn. Dialektiek!

Wij buigen het hoofd niet voor personen M. K. en als gij van Gorter een eenigzins dichtelijk beeld aanhaalt, n.l. „De wereld bestaat uit niets dan stoffelijke wezens, individuen die naast en na elkaar 't heelal bewonen. In sommige van die wezens is de denkkraft, de geest opgebloeid,” dan wil ik daarbij aanhalen wat hij even verder zegt:

„Van alle dingen worden de noodzakelijke oorzaken opgespoord. Alle wetenschappen worden door die methode als brandendelampen, als brandende zonnen en alle stoffelijke en geestelijke dingen verschijnen door hun licht, als schitterende individuen, voor een oogenblik verschijnend in het volle licht van het bestaan: Gevolgen van voorafgaande werkingen, werkingen met naast hen staande werkingen, oorzaken van na hen komende gevolgen”.

Hocus pocus, niet waar? Eerst is de wereld uit dingen dan uit werkingen opgebouwd, hoe rijmt men dat te zaam. Ga met beide beelden naar de werkelijkheid en vraag haar, of het heur beeltenis is.

ERWÉ.

(Wordt vervolgd.)

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

D. T. C.

De lezing, die de heer W. B. FRICKE op Vrijdag 6 Mei a. s. in het „Delftsch Theosofisch Centrum” zou houden, zal niet plaats hebben.

De Commissie tot redactie van den Delftschen Studenten Almanak is als volgt samengesteld:

J. H. TELDERS, President.
G. J. PIJNACKER HORDIJK, Secretaris.
B. KOCH, Vice-President.
D. CROLL Jr.
W. J. MODDERMAN.

Benoemd tot Verificateurs van de Feestkas:

F. H. FENTENER VAN VLISSINGEN.
M. H. C. VREEDE.
A. C. COUVÉE.

STEUNPENNING VOOR DE UITGESLOTEN DIAMANTBEWERKERS.

T. v. D. f 2.50,—; R. V. v. T. f 2.50,—; H. F. G. f 2,—; Fr. A. B. f 2.50,—; A. v. d. L. f 2.50,—; J. v. L. f 10,—; H. T. f 10,—; R. W. v. d. V. f 2,—; H. M. P. f 5,—; J. H. T. f 1.45,—; J. V. f 1,—; F. G. K. f 1,—; J. P. v. d. L. f 2,—; S. v. H. f 1,—; vorige opgaven f 25,—; totaal f 70.45,—.

AGENDA.

DEN HAAG.

Vrijdag 6 Mei. Ned. Tooneel: „Domheidsmacht”; 8 uur.
Zondag 8 Mei. Ned. Tooneel: „Opstanding”; 8 uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 6 Mei. Groote Schouwburg: „Recht moet geschieden”; 8 uur.

ADVERTENTIEN.

Boekbinderij en Cartonagefabriek

A. C. VAN BOKHOVEN,

TROMPETSTRAAT, Hoek Vrouwenrecht,
(achter de Nieuwe Kerk.)

Goedkoop en degelijk adres voor het **binden van Studietoeken, luxe banden** enz.

DOOZEN worden vervaardigd voor alle doeleinden.

Portefeuilles in iedere maat, tot form. 100 × 150 cM.
Goedkoop, sterk en sierlijk.

Restaurant des Indes,

CONRADKADE 57,

van af 1 Mei VERPLAATST naar

Prins Hendrikplein 4.

Volledige Rijsttafel en Hollandsche tafel.

TE HUUR AANGEBODEN: een zeer mooie gemeubileerde KAMER

(voor dadelijk of later).

Bijzonder geschikt voor heeren amateur-fotografen, daar in het huis een praktisch ingerichte, groote donkere kamer is. — Te zien dagelijks liefst na 5 uur.

Adres MOLSLAAN 65.

Assurantie Maatschappij tegen Brand-

schade en op het **Leven**

DE NEDERLANDEN, van 1845.

Kapitaal f 4,000,000,00
Reservefonds op ult. December 1903 1,134,461,00
Betaalde Brandschaden tot ult. 1903 26,785,300,00

BRAND. - LEVEN. - INBRAAK.

Verzekeringen op Inboedels van H.H. Studenten worden tegen vaste en billijke premie zonder nabetalings gesloten door bemiddeling van den Heer W. WALTMAN.

Kantoor: Technische Boekhandel,
BINNENWATERSLOOT 33.

Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

Levering van Déjeuners, Dinners, Soupers, Koude en Warme Schotels.

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement.

Verschillende appartementen voor Vergaderingen.

Pilsener Urquell. Franziskaner Leistbräu.

G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.

Boekhandel J. WALTMAN Jr.

Binnenwatersloot 33.

HEDEN VERSCHEEN:

De Revue der Uitvindingen en Ontdekkingen.

onder redactie van:

W. BRAND,

met medewerking van:

A. A. BOSMAN, Apotheker.
Scheikunde, enz.

Dr. A. I. M. GARJEANNE.
Natuurlijke historie.

H. POP, Arts
Geneeskunde.

De Revue der Uitvindingen en Ontdekkingen is een, of liever zal blijken te zijn een tijdschrift, waarin duizenden en duizenden belang stellen, dat wij daarop huis aan huis overal inteekenaren zullen krijgen.

In **De Revue der Uitvindingen en Ontdekkingen** zal al wat nieuw is op natuurkundig, chemisch, oudheidkundig, architectonisch, geneeskundig en op elk gebied der practische wetenschap worden medegedeeld in aangenamen duidelijken vorm, juist en nauwkeurig, zonder dorre droogheid, maar toch volkomen betrouwbaar en juist.

Het tijdschrift is er een, waarin alle beschaafden, jong en oud, zullen belangstellen, dat werkelijk voorziet in een behoefte van onzen tijd, n.l., om goede populaire wetenschap op eene aangename manier onder het bereik van allen te brengen. Onder het bereik van allen, zoowel wat inhoud, vorm als prijs betreft.

De Revue der Uitvindingen zal zijn een maandschrift in kwarto formaat, keurig uitgevoerd. Elk maandnummer zal ± 4 vel druks, van 16 pagina's tekst bevatten. Talrijke cliché's zullen de tekst, waar dit noodig is, verduidelijken. De prijs is f 5 per jaar, die voor wat hier geboden wordt, buitensporig laag is.

Abonnementen worden aangenomen door den **Boekhandel**

J. WALTMAN Jr.,

bij wien tevens eerste afleveringen ter inzage zijn te bekomen.